

BOSNA I HERCEGOVINA (NIVO 2)

Vlasti Bosne i Hercegovine se ne pridržavaju u potpunosti minimalnih standarda za eliminiranje trgovine ljudima; međutim, one čine značajna nastojanja u tom pravcu. Vlasti su pokazale veća nastojanja u poređenju sa prethodnim izvještajnim periodom; stoga je Bosna i Hercegovina ostala na nivou 2. Vlasti su pokazale veća nastojanja usvajanjem Izmjena i dopuna Krivičnog zakona na Parlamentu FBiH čime je Zakon FBiH usklađen sa državnim Krivičnim zakonom, Krivičnim zakonom Republike Srpske i Krivičnim zakonom Brčko Distrikta. Sud BiH i sud u Brčko Distriktu su osudili zvaničnike umiješane u krivična djela povezana sa trgovinom ljudima i nastavili su saradnju sa istražiteljima i tužiocima u stranim zemljama. Međutim, vlasti nisu ispoštovale minimalne standarde u nekoliko ključnih oblasti. Mehanizam za upućivanje žrtava nema zvanične procedure i nisu određene uloge i nadležnosti relevantnih aktera. Da bi ostvarile pravo na podršku i pomoć, žrtve moraju imati zvanično priznat status žrtve od strane nadležnih institucija.

PREPORUKE ZA BOSNU I HERCEGOVINU

Energično provoditi istrage, krivično goniti i kažnjavati počinitelje djela trgovine ljudima, kao i saučesnike među službenim osobama, i izricati kazne koje odražavaju težinu počinjenog djela; formalizirati multidisciplinarni državni mehanizam za upućivanje žrtava sa utvrđenim ulogama, procedurama i nadležnostima relevantnih aktera, uključujući i nevladine organizacije; žrtvama pružati pomoć, bez obzira da li se vodi krivični postupak protiv počinitelja; standardizirati usluge pomoći žrtvama u cijeloj zemlji i uvesti specijalizirane usluge pomoći muškarcima žrtvama trgovine ljudima; izraditi finansijske politike kojima će se na djelotvoran način dodjeljivati finansijska sredstva za pomoć žrtvama; provesti edukaciju sudija i tužilaca na temu pristupa krivičnom gonjenju usmjerenog na žrtve; provesti edukaciju službenika koji prvi dolaze u kontakt sa žrtvama na temu identifikacije i upućivanja žrtava, posebno žrtava koje su bile podvrgnute prisilnom radu i prisilnom prosjačenju; i uključiti romske zajednice u procese odlučivanja o mjerama zaštite žrtava.

KRIVIČNO GONJENJE

Vlasti su demonstrirale veći napredak u primjeni zakonskih odredbi. Država Bosna i Hercegovina se sastoji od dva entiteta, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske (RS). Svaki entitet ima političku, zakonodavnu i sudsku vlast. Brčko Distrikt (BD) je samoupravna jedinica pod ingerencijom države. Na entitetskom nivou se procesuiraju djela trgovine ljudima počinjena na teritoriji entiteta, a na državnom nivou djelo trgovine ljudima sa međunarodnim elementom. U toku izvještajnog perioda je Parlament Federacije usvojio član 210. (a) i 210. (b), čime je Krivični zakon FBiH usklađen sa krivičnim zakonima na novou države, RS-a i Brčko Distrikta. Prema članu 210. (a), djelo trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja ili prisilnog rada i djelo trgovine djecom/maloljetnicima je kažnjivo kaznom zatvora najmanje pet godina

odnosno kaznom zatvora najmanje 10 godina ako su ova djela učinjena protiv osobe koja nije navršila 18 godina. Ove kazne su dovoljno oštre i razmjerne kaznama zaprijećenim za druga teška krivična djela, kao što je silovanje. Prema članu 210. (a) kažnjivo je i korištenje usluga žrtve trgovine ljudima kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina. Članom 186. Krivičnog zakona BiH zabranjeno je seksualno iskorištavanje i prisilni rad ako je žrtva iskorištavana u državi u kojoj nema prebivalište ili čija nije državljanin; zakonom zaprijećena kazna za ovo djelo je kazna zatvora najmanje pet godina. U članu 186. je propisana obavezna kazna zatvora od najmanje 10 godina za djela protiv djeteta/maloljetne osobe. U Republici Srpskoj i Brčko Distriktu je zakonom zabranjena trgovina ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada uz minimalnu zakonom zaprijećenu kaznu tri godine (Republika Srpska) odnosno pet godina (Brčko Distrikt). Ove kazne su dovoljno oštre i razmjerne kaznama zaprijećenim za druga teška krivična djela, kao što je silovanje.

Tužilaštvo BiH je pokrenulo istragu protiv jedne osumnjičene osobe, kao i 2015. godine, nije podiglo niti jednu optužnicu i obustavilo je dvije odvojene istrage protiv dva osumnjičenika. Broj optuženih je manji u odnosu na jednog optuženog u 2015. godini i 13 osoba optuženih u 2014. godini za vrbovanje 672 osobe radi prisilnog rada; do kraja izvještajnog perioda sudski postupak u do sada najvećoj optužnici za krivično djelo trgovine ljudima u povijesti države BiH je još uvijek bio u toku. Država je osudila dvije osobe, u poređenju sa 2014. i 2015. godinom kada nije izrečena niti jedna osuđujuća presuda za djelo trgovine ljudima; u oba slučaja su trgovci ljudima osuđeni na kaznu zatvora tri godine. Vlasti u Republici Srpskoj, Brčko Distriktu i Federaciji su generalno povećale istražne aktivnosti. Vlasti Federacije su provele istragu protiv 25 osoba osumnjičenih za djelo trgovine ljudima prije usvajanja člana 210. (a) i 210. (b) i istragu protiv četiri osumnjičenika prema novom članu, u poređenju sa 10 osumnjičenih protiv kojih je provedena istraga u toku 2015. godine. Federalna tužilaštva su podigla optužnice protiv 21 osobe, u poređenju sa četiri osobe optužene 2015. godine. Sudovi u Federaciji su osudili šest optuženika, u poređenju sa osam osuđenih i 2015. godini. Jedna osoba je osuđena na kaznu zatvora u trajanju od četiri mjeseca, dvije osobe na kaznu zatvora u trajanju od po tri godine i tri osobe su osuđene uvjetno na dvije godine zatvora. U RS-u je provedena istraga protiv 12 osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima, ali nije podignuta niti jedna optužnica, u poređenju sa istragom protiv pet osoba osumnjičenih za trgovinu ljudima i dvije optužnice podignute u toku 2015. godine. RS nije dostavila statističke podatke o osuđujućim presudama. Sud u Brčko Distriktu je osudio dvije osobe na kaznu zatvora u trajanju od osam mjeseci i jednu osobu oslobodio optužbe, u poređenju sa 2015. godinom kada nije donesena niti jedna osuđujuća presuda. Predmeti u kojima su počiniteljima izrečene blaže kazne od navedenih za druga teška krivična djela negativno utječu na ukupnu sliku o energičnom vođenju istraga i podizanju optužnica protiv trgovaca ljudima u zemlji.

Na sve tri policijske akademije su organizirani osnovni i napredni kursevi na temu suzbijanja trgovine ljudima, a vlasti na državnom nivou i dalje organiziraju osnovnu obuku za tužioce i

sudije na temu postupanja u predmetima trgovine ljudima radi prisilnog rada i tehnika vođenja razgovora sa djecom/maloljetnim žrtvama trgovine ljudima. Međutim, vlasti su izvijestile da je i dalje problem nizak stepen razumijevanja prisilnog rada i prisilnog prosjačenja među relevantnim akterima. Korupcija i saučesništvo službenih osoba u izvršenju krivičnog djela trgovine ljudima i dalje predstavljaju znatan problem. U toku izvještajnog perioda je Sud BiH prihvatio sporazum o priznanju krivice bivšeg službenika Konzulata BiH za sudjelovanje u izvršenju krivičnih djela povezanih sa trgovinom ljudima i on je osuđen na kaznu zatvora 11 mjeseci; bivši službenik Konzulata BiH u Parizu je optužen za zloupotrebu službenog položaja tokom dužeg vremenskog perioda radi izdavanja putnih dokumenata u zamjenu za novac kako bi olakšao kretanje potencijalnih žrtava kojima se trgovalo u svrhu prisilnog rada. U drugom predmetu, sud u Federaciji je izrekao osuđujuću presudu službeniku Federalne policije i osudio ga na kaznu zatvora tri godine i tri mjeseca za krivično djelo podsticanja na prostituciju nakon što je utvrđeno da je prisiljavao svoju ljubavnicu na pružanje seksualnih usluga klijentima u zamjenu za novac.

Vlasti su povećale saradnju sa policijom i tužilaštvima drugih država; međutim, nepostojanje bilateralnih sporazuma o zaštiti svjedoka stvara prepreke za djelotvorno sudjelovanje svjedoka i žrtava u međunarodnim istragama. U toku izvještajnog perioda su državni organi, u koordinaciji sa policijom Srbije i Njemačke, proveli sinhronizirane akcije i u Srbiji i Bosni i Hercegovini uhapsili 11 pripadnika organizirane kriminalne grupe koja se bavila trgovinom i vrbovanjem mladih žena i maloljetnica iz Bosne i Hercegovine i Srbije radi njihovog iskorištavanja u Njemačkoj. Državni tužioci su pružili pomoć Nizozemskoj i Austriji u zajedničkoj istrazi protiv bračnog para od kojih je jedan supružnik iz BiH, a drugi iz Hrvatske, koji je prisiljavao šestero romske djece na džeparenje u Nizozemskoj. Istražitelji i tužioci iz BiH i Francuske, uz podršku Jedinice EU za pravosudnu saradnju, nastavili su djelovati u okviru zajedničkog istražnog tima.

ZAŠTITA

Vlasti i dalje provode mjere zaštite žrtava. U toku 2016. godine vlasti su identificirale 44 žrtve trgovine ljudima, u poređenju sa 31 žrtvom identificiranom u toku 2015. godine. Od toga je 6 žrtava trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja, 32 žrtve prisilnog rada i 6 žrtava i seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada, u poređenju sa 7 žrtava seksualnog iskorištavanja i 24 žrtve prisilnog rada identificirane u toku 2015. godine; 26 žrtava su ženske osobe, 18 žrtava su muškarci, u poređenju sa 23 žene odnosno 8 muškaraca identificiranih kao žrtve u toku 2015. godine; 10 osoba su maloljetnici, u poređenju sa 14 maloljetnika u 2015. godini; 4 su žrtve stranci, dok 2015. godine nije identificirana niti jedna strana žrtva. Državni koordinator je potvrdio da vjerovatno postoji veći broj žrtava koje nadležni organi još uvijek nisu identificirali.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice je dodijelilo sredstva u iznosu od 60.000 KM (32.327 USD) za pružanje pomoći domaćim žrtvama trgovine, kao i u 2015. godini. Boravak žrtve u skloništu nije uvjet za primanje pomoći za reintegraciju. Ministarstvo sigurnosti je iz budžetskih

sredstava dodijelilo 70.000 KM (37.716 USD) za pružanje pomoći stranim žrtvama, što je znatno manji iznos u odnosu na 2015. godinu kada je Ministarstvo dodijelilo 120.000 KM (64.655 USD). Iznos sredstava izdvojen za pružanje pomoći stranim žrtvama je nesrazmjerno niži od iznosa sredstava izdvojenog za pomoć domaćim žrtvama, iako domaće žrtve čine većinu identificiranih žrtava. Sredstva za pomoć stranim žrtvama su vraćena u državni budžet s obzirom da nije identificirana niti jedna strana žrtva i sredstva nisu preraspodijeljena za pomoć domaćim žrtvama. Jedna međunarodna organizacija je izvijestila da mogućnost žrtve da ostvari pravo na pomoć i podršku ovisi o tome da li će nadležni organ pokrenuti istragu i da li će tužilac službeno takvoj osobi dodijeliti status žrtve. Promatrači su izvijestili da mehanizam za upućivanje žrtava nema formalizirane procedure, uloge i nadležnosti relevantnih aktera mehanizma. Nadležni organi su uputili 13 žrtava u skloništa koja vode NVO; službene osobe žrtvama pružaju pomoć samo ako su žrtve samoinicijativno pomoć tražile. Država je izmijenila propise kojima se dozvoljava stranim žrtvama da samovoljno napuštaju skloništa bez pratnje. U skloništimu su smješteni i muškarci žrtve trgovine ljudima, ali im u skloništimu nisu nuđene specijalizirane usluge. Sedam centara za socijalni rad, koji su javne ustanove, osiguralo je pomoć djeci koja se bave prosjačenjem ili rade na ulici i identificiralo 28 djece kao potencijalne žrtve trgovine djecom. Policija i tužiocu su identificirali većinu žrtava trgovine ljudima, s tim da su među drugim kanalima identifikacije dnevni centri koje vode nevladine organizacije za djecu koja obavljaju rad na ulici, mobilni timovi, vruće linije i kontakti sa predstavnicima škola i zdravstvenih ustanova. Inspektori rada su onedavno uključeni u proces upućivanja žrtava.

Promatrači su izvijestili da policija i tužiocu često nisu voljni otvoriti istragu i krivično goniti roditelje djece, posebno kada se radi o romskim porodicama, čak i kada roditelji sudjeluju u podvrgavanju djece raznim oblicima trgovine ljudima; osoblje skloništa nakon toga djecu vraća roditeljima. Osim toga, GRETA je dokumentirala zastrašivanje djece žrtava u toku sudskog postupka, dok nadležni organi nisu preduzeli raspoložive mehanizme pravne zaštite da bi ih zaštitili od prijetnji i ponovne viktimizacije. Prema odredbama entitetskih zakona o navođenju na prostituciju, policija može tretirati maloljetne osobe dobi od 14 i više godina kao maloljetnike koji se dobrovoljno bave prostitucijom, a ne kao žrtve silovanja ili trgovine ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja; međutim, u toku izvještajnog perioda nije bilo izvještaja o lišavanju žrtava slobode niti o izricanju novčanih ili drugih kazni žrtvama za djela koja su žrtve počinile kao direktnu posljedicu podvrgavanja bilo kojem obliku trgovine ljudima. Krivični zakoni BiH, Brčko Distrikta i FBiH sadrže odredbe prema kojima su žrtve trgovine ljudima izuzete od krivičnog gonjenja za takva djela. Strane žrtve trgovine ljudima imaju pravo na vizu koja se izdaje iz humanitarnih razloga, a koja im omogućava privremeni boravak i rad u Bosni i Hercegovini i žrtvama je omogućen period refleksije u trajanju od 30 dana da bi odlučile da li će podnijeti zahtjev za vizu. Žrtve trgovine ljudima mogu tražiti obeštećenje u krivičnom ili građanskom postupku. U toku izvještajnog perioda, jedan okružni sud je prihvatio žalbu nevladine organizacije koja je uložila prvi zahtjev za naknadu nematerijalne štete u ime četiri

žrtve trgovine ljudima i sud vratio je slučaj na ponovni postupak pred okružnim sudom.

PREVENCIJA

Vlasti su nastavile ulagati napore na prevenciji trgovine ljudima. Vlasti su nastavile provoditi državni Akcioni plan suprotstavljanja trgovini ljudima za period 2016.-2019. i ulagati posebna nastojanja, u partnerstvu sa OSCE-om i nevladinim organizacija, na unaprjeđenju identifikacije i zaštite žrtava trgovine ljudima. Državna međuresorna udarna grupa se sastaje mjesečno kako bi pratila napredak u istragama i krivičnom gonjenju u predmetima trgovine ljudima. I regionalni monitoring timovi se redovno sastaju radi praćenja procesa upućivanja žrtava. Vlasti su u regionalne monitoring timove uključile inspektorate rada, centre za mentalno zdravlje i predstavnike dnevnih centara za djecu. Državna i entitetske vlade su u partnerstvu sa OSCE-om i nevladinim organizacijama organizirale dvije multidisciplinarne obuke sa komponentom trgovine ljudima za 85 inspektora rada. 16 nevladinih organizacija je od vlade dobilo 5.500 USD za aktivnosti vezane za obilježavanje Evropskog dana borbe protiv trgovine ljudima 2016. godine. Ministarstvo odbrane je nastavilo organizirati obuku za pripadnike mirovnih operacija u zemlji na temu otkrivanja i izvještavanja o trgovini ljudima. Vlasti su nastavile provoditi javne kampanje za prevenciju, sa fokusom na prevenciju potražnje komercijalnih seksualnih usluga. Vlada za svoje diplomatsko osoblje nije organizirala obuku na temu borbe protiv trgovine ljudima.

PROFIL TRGOVINE LJUDIMA

Kao i u proteklih pet godina, Bosna i Hercegovina je polazišna, odredišna i tranzitna zemlja za muškarce, žene, djecu i maloljetnike koji su žrtve trgovine ljudima radi seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada. Godine 2016. su žrtve sa Kube, iz Gambije i Srbije bile podvrgnute trgovini ljudima u Bosni i Hercegovini. BiH je tranzitna zemlja za državljane Ukrajine kojima se trguje u Njemačkoj. Punoljetne i maloljetne ženske osobe iz BiH se podvrgavaju trgovini ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja unutar zemlje u privatnim stanovima, motelima i na benzinskim pumpama. Ekonomski marginalizirana romska djeca su podvrgnuta prisilnom prosjačenju i služenju u domaćinstvu protiv njihove volje u prisilno sklopljenim brakovima. Žene i djevojke iz evropskih zemalja su podvrgnute seksualnom iskorištavanju unutar zemlje. Žrtve iz BiH su podvrgnute trgovini u svrhu seksualnog iskorištavanja i prisilnog rada u sektoru građevinarstva i drugim sektorima u zemljama širom Evrope, kao naprimjer, u Hrvatskoj, Francuskoj, Srbiji, Sloveniji i Austriji. Korupcija stvara sredinu koja pogoduje određenim oblicima krivičnog djela trgovine ljudima.